

ПОГОВОР

Епископ Атанасије, умировљени Захумско-херцеговачки, један је од најплоднијих и најзначајнијих савремених богослова, не само Српске Цркве него цијеле Православне Цркве Васељенске. Свршени ученик Богословије Св. Сава у Београду (1958), Богословског факултета СПЦ (1962), постдипломац Богословског факултета Цариградске Патријаршије на Халци, и Атинског универзитета (1963-1968), професор Богословског института Светог Сергија у Паризу и дугогодишњи професор Богословског факултета у Београду, кратко вријеме Епископ Банатски (1991-2), а потом Епископ Захумско-херцеговачки (1992-1999), Владика Атанасије Јевтић је, стекавши широко богословско образовање и свестрано Црквено и животно искуство, надахнуто личношћу и светоотачком мудрошћу и опитом новојављеног Оца и Учитеља Цркве Јустина Ћелијског, заорао дубоку бразду у животу и богословљу наше Цркве и свеукупног Православља. Још од младих дана је „следовање Светим Оцима“ било и остало његова основна преокупација и Црквено-богословско надахнуће и трагање. У потрази за собом и дубљим непролазним Смислом живота, још као млади богословац у Манастиру Раковици, гдје је тада радила после рата обновљена Београдска богословија, тадашњи Зоран Миланов Јевтић из села Брдарице код Драгиња (рођен 8. јануара 1938.г.), срео се са Христом Господом, схвативши да он „без Христа не може живети“ нити свој живот замислити. Зато није никакво чудо што је он благодарећи управо том сазнању, егзистенцијално суочен са духовном пустињом и антибожним беспућима свог времена, одмах по повратку са одслужења војног рока (1959) прихватио монашки постриг у Манастиру Пустињи на празник Ваведења од руку О. Јустина Ћелијског, добивши, не случајно, име Атанасија Великог, названог „Стуб Православља“.

Од тада па до данас, све што је у себе уграђивао и што је градио Епископ Атанасије, уграђивано је у њему и њиме грађено на темељима Св. Апостола Павла и Св. Јована Златоуста, Св. Атанасија и Светих Кападокијских Отаца, Св. Максима Исповједника и Св. Јована Дамаскина, све до Св. Григорија Паламе и Св. Нектарија Егинског, укључујући у то његово унутрашње духовно и богословско здање и умно-срдачно зрење, нова и најновија свјетила Цркве Божије: Св. Николаја Охридског и Жичког, Преподобног Јустина Ћелијског, пророка Словенског Достојевског, знаменитог о. Георгија Флоровског... Наравно, његов сусрет са Светом Гором и Светогорским оцима (да поменемо: оца Никанора Хиландарца, оца Паисија Светогорца, оце Јосифа и Јефрема и др.), оставио је дубоког трага на све оно чиме је он живио и живи, чиме и како мисли и шта је написао и шта пише и говори. При свему томе Владика Атанасије је не просто посматрач него живи учесник у свим значајним богословским, еклисиолошким, Црквеним трагањима и збивањима свога времена на просторима читавог Православља и уопште хришћанског свијета, остајући уз то непрекидно отворен и пријемчив за сва друштвена, интелектуално-философска, социјална, историјска и национална збивања савремене епохе. Отуда није никакво чудо што је његово богословско, научно и црквено дјело толико богато и тако обухватно, као ријетко чије, не само у нашој новијој Црквеној историји. Почевши од његове изузетно значајне, нарочито за православну еклисиологију, докторске дисертације „Еклисиологија Св. Апостола Павла по Св. Јовану Златоусту“, па ево до ове његове најновије књиге „Од Откривења до Царства Небеског“ – зборника малог дијела његових многобројних катихеза (поука) младима о основним хришћанским истинама вјере и живота по вјери.

Владика Атанасије оставља иза себе пребогато и драгоцјено богословско научно дјело записано у десетинама томова, којим ће се хранити и надахњивати будућа покољења. За њега је карактеристично да његово богословско и научно дјело није ограничено само на једну област. Бавећи се читавог живота проучавањем Светих Отаца Цркве он оставља иза себе из те области не само први том његове „Патрологије“ (надамо се да неће бити и последњи), већ и велики број патролошких студија о бројним Оцима Цркве, све до наших Светог Саве и Оца Јустина Ћелијског, пустињака Клеопе из Сихастрије (Румунија) и др., како на српском тако и на другим

језицима (нарочито грчком и руском). Такође ће остати незаобилазна у будућности његова догматско-еклисиолошка и антрополошко-гносеолошка дјела. Темелећи своје виђење и доживљај Бога, свијета и човјека на тајни оваплоћења Бога Логоса и у Њему и Њиме откривања Свете Тројице, Владика све што говори и пише заснива на живим историјским збивањима и догађањима, на Живом Богу живих људи Аврама, Исака и Јакова и свих њима следујућих боговидаца и тајновидаца Пророка, Апостола и Светаца у Цркви Божјој „Стубу и Тврђави Истине“. Отуда његово богословствовање и умовање није и никад не жели да буде апстрактно, ванисторијско и спекулативно, него увијек настоји да одражава и свједочи „Живи Живот“ – јављање Бога у историји, и човјека и историје прожиманих Богом и Божанским присуством и дејством. У том духу он сагледава историју свијета и човјека уопште, а посебно историју Цркве и историју – биографије и дјела Библијских и Црквених личности од Пророка па све до наших времена. Тај његов историософски ум и осјећање за историјску стварност и њено вредновање, плод његовог бављења историјом Цркве, као Богочовјечанског Организма и Тијела Христа Богочовјека, може се нарочито сагледати у његовим књигама „Од Косова до Јадовна“, „Књизи о Јасеновцу“, „Косовској хроници“, као и најзначајнијем зборнику о Косову уопште под називом „Задужбине Косова“ (за појаву кога, а и састављање, је он најзаслужнији).

Бавећи се Црквом као Богочовјечанским Организмом и Свето-тројичном Светајном наш богослов и историософ Атанасије Херцеговачки није могао а да се не позабави устројством и поретком Цркве, како у прошлости тако и у садашњости. У свјетлости изворног канонског предања Цркве, он сагледава и вреднује како устројство и Устав наше помјесне Цркве и неопходност његових промјена, тако и устројство осталих Православних Цркава и цијеле Цркве васељенске, потребујуће не само очување свог преданог канонског поретка, него и превредновање утицаја новијих вјекова на устројство појединих помјесних Цркава, на штету дјелатног јединства Православне Цркве и јединственог остваривања њене спасоносне Еванђелске мисије у савременом свијету, унутарње и спољашње. Плод тог његовог бављења организацијом Цркве и њеног устројства јесте његов драгоцен нов и превод на српски Канона Васељенских и Помјесних Сабора са коментарима, који настављају традицију

древних коментатора Јевтимија Зигавена и Теодора Валсамона и нашег познатог Црквеног правника и првог преводиоца Канона на српски језик Епископа Далматинског Никодима Милаша.

Одазивајући се на непосредни изазов Литургијско-богословског и практично-богослужбеног немира наших дана, како у нашој помјесној Цркви, тако и шире у васељенском Православљу, доживљавајући Св. Евхаристију као срж, смисао и пуноћу живота Цркве у времену и есхатону, са пуном одговорношћу се суочивши са савременим трвењем у Цркви између тзв. „конзервативаца“ и „новотараца“ (последњих година то трвење је присутно и у нашој Цркви) — Владика Атанасије је на тај Литургијски немир и неспоразуме одговорио и одговара на најбољи могући начин: за зачуђујуће кратко вријеме је саставио и штампао четири тома под називом „Христос Нова Пасха — Божанствена Литургија“, у којима износи вјековно Литургијско Предање Цркве, раздвајајући у њему на основу изложених и описаних чинова Литургија и других богослужбених чинова, оно што је заиста вјечно и суштинско, од појединих богослужбених обичаја у пракси условљаваних временом или утицајима са стране. Такве обичаје неки у нашој Цркви из незнања или због стечене навике, најчешће због схватања Литургијско-богослужбене праксе као окамењених формула и форми, проглашавају за оно што они нису никад били: придају им догматски и непромјениви карактер, „циједећи комарца а гутајући камилу“. Несумњиво, како вријеме буде пролазило, значај ових Атанасијевих зборника о Божанственој Литургији биће све већи а благотворни утицај на познавање изворног молитвеног правила Цркве и на живи Литургијски препород и обнову Црквеног народа — све снажнији и непосреднији.

Посебно треба истаћи и преводилачки труд и подвиг Владике Атанасија. Његов превод списа О. Јустина на јелински језик, особито онај под насловом „*Ἀνθρώπος καὶ Θεάνθρωπος*“ седамдесетих година доживео је бројна издања извршивши велики благотворни утицај на бројне читаоце. Није мало његових превода Светоотачких списа на српски језик, како у наведеном четворотомном дјелу „*Χριστός Νова Πάσχα — Βοζανστίβена Λιτϋργία*“, тако и по бројним Црквеним часописима. Нарочиту пажњу заслужују његови преводи Старозавјетних Библијских текстова. Поред превода „*Δαβιδοβих Πσάλαμ*“ и Четири „*Κβίβη Μακαβεјске*“ са коментарима, веома је значајан његов превод прве књиге Мојсијевог Пето-

књижја — „*Књиџа Посѣања*“ и то први пут код нас са масоретског јеврејског текста и јелинског текста Септуагинте. (Превођењем *Петокњижја* он се и даље бави). У преводе на српски језик спада и његов превод „*Часослова*“, „*Паримија*“ и др.

Овом пребогатом богословском и Црквеном дјелу Епископа Атанасија, придружује се и ова његова најновија књиџа „Од Откривења до Царства Небеског“. Књиџа садржи његове катихезе — поуке држане деведесетих година београдској омладини у Патријаршији. Његова тадашња жива ријеч, снимљена и преписана од слушалаца, сад се појављује ауторизована и у штампаном виду. Њоме аутор, на жив и динамичан начин, износи и образлаже основне истине хришћанске вјере и живота по вјери. Ова његова жива ријеч плод је зрели његовог свеукупног животног искуства, утемељен на Библијском Откривењу и на вјековном Светоотачком опиту Цркве Божје. Она је прожета и савременим научним сазнањима, философско-антрополошким прозрењима, трагичном друштвеном и егзистенцијалном збиљом историјског тренутка човјека и човјечанства, утолико трагичнијом уколико представља дубинску кризу смисла самог постојања изазвану идеологијом обезбоженог хуманизма и обоготвореног иманентизма. Увјерени смо да су ове Катихезе, ове поуке Епископа Атанасија нешто најбоље и најсавременије што се појавило као сажети Наук о вјери, не само код нас, него и шире у цијелом Православљу.

+ АЕМ Црногорско-приморски
АМФИЛОХИЈЕ